

Zitting 1971 – 11 350 (R 800)

Overeenkomsten inzake economische (en technische) samenwerking tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Verenigde Republiek Tanzania, de Republiek Oeganda, de Democratische Republiek Soedan en de Republiek Kenya

BRIEF VAN DE MINISTER VAN
BUITENLANDSE ZAKEN

Nr. 1

's-Gravenhage, 1 juni 1971.

Ter griffie van de Tweede Kamer der Staten-Generaal ontvangen: 18 juni 1971.

De wens, dat deze overeenkomst aan de uitdrukkelijke goedkeuring van de Staten-Generaal zal worden onderworpen, kan door of namens de Kamer of door ten minste dertig leden der Kamer of door de Gevolmachtigd Minister van Suriname onderscheidenlijk de Nederlandse Antillen te kennen worden gegeven uiterlijk op 18 juli 1971.

Ter voldoening aan het bepaalde in het tweede lid van artikel 60 en onder verwijzing naar het derde lid van artikel 61 van de Grondwet, alsook naar het eerste lid van artikel 24 van het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden, de Raad van State van het Koninkrijk gehoord, heb ik de eer U Hoogedelgestrenge hierbij de Engelse teksten en de vertalingen in het Nederlands over te leggen van de

Overeenkomst inzake economische en technische samenwerking tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Verenigde Republiek Tanzania, tot stand gekomen te Dar es Salaam op 14 april 1970 (*Trb.* 1970, 77);

Overeenkomst inzake economische samenwerking tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Republiek Oeganda, met Protocol, tot stand gekomen te Entebbe op 24 april 1970 (*Trb.* 1970, 87);

Overeenkomst inzake economische en technische samenwerking tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Democratische Republiek Soedan, tot stand gekomen te Khartoem op 22 augustus 1970 (*Trb.* 1970, 168) en de

Overeenkomst inzake economische samenwerking tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Republiek Kenya, tot stand gekomen te Nairobi op 11 september 1970 (*Trb.* 1970, 166).

Een toelichtende nota bij deze overeenkomsten gelieve u hiernevens aan te treffen.

Wat het Koninkrijk der Nederlanden betreft zullen deze overeenkomsten voor het gehele Koninkrijk gelden.

Aan de Gouverneurs van Suriname en van de Nederlandse Antillen is verzocht hogergenoemde stukken op 18 juni 1971 over te leggen aan de Staten van Suriname, onderscheidenlijk van de Nederlandse Antillen.

De Gevolmachtigde Ministers van Suriname en van de Nederlandse Antillen zijn van deze overlegging in kennis gesteld.

De Minister van Buitenlandse Zaken,
J. LUNS.

Aan
de Heer Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal

Toelichtende nota

A. Algemeen

Ter voortzetting van het in 1965 aangevangen beleid inzake de versterking en uitbreiding van de economische betrekkingen met, in overleg met het georganiseerde bedrijfsleven voor dit doel gekozen, ontwikkelingslanden¹⁾ heeft een beperkte Nederlandse delegatie in februari/maart 1968 Soedan, Tanzania, Kenya en Oeganda bezocht om de mogelijkheden op het gebied van de economische en technische samenwerking met die staten te onderzoeken. Deze delegatie heeft niet alleen besprekingen over de totstandbrenging van een viertal samenwerkingsovereenkomsten gevoerd, maar heeft ook nagegaan in hoeverre Nederlandse deelneming aan enige, in overleg met elk der betrokken regeringen vast te stellen, ontwikkelingsprojecten te verwezenlijken was. Het in 1968 op de begroting van de tweede ondergetekende voor dit doel gereserveerde bedrag van 7 mln. gulden bood hiertoe de noodzakelijke financiële basis.

Bij de opstelling van bedoelde overeenkomsten stonden voor ogen een intensivering van de economische betrekkingen in zo ruim mogelijke zin en het formaliseren daarvan voor zover daarin niet in multilateraal verband is voorzien. Uiteraard bevatten de overeenkomsten geen bepalingen die multilaterale regelingen doorkruisen.

De Nederlandse onderhandelaars werden in de Oostafrikaanse landen op een aantal punten geconfronteerd met een gecoördineerd beleid op grond van de op 1 december 1967 tussen Tanzania, Oeganda en Kenya opgerichte East African Community. De samenwerking tussen deze staten gaat evenwel niet zó ver dat één overeenkomst met de Community kon worden gesloten in plaats van één met elk der drie Staten afzonderlijk.

Tijdens de onderhandelingen bleek het mogelijk belangrijke facetten van economische samenwerking in bilateraal verband te regelen. Dit geldt met name zowel voor de bescherming van de specifieke belangen van de investeerders, waaromtrent met twee van de betrokken landen bepalingen werden overeengekomen inzake de regeling van geschillen tussen investeerder en het betrokken land, als met betrekking tot een bevredigende arbitrageprocedure in geval van geschillen tussen de Staten over de overeenkomsten en een verhaalsmogelijkheid ingeval een investering tegen niet-commerciële risico's is verzekerd. Deze bepalingen voldoen aan de eisen van de hieronder nog te noemen Nederlandse Wet herverzekering investeringen (*Stb.* 1969, 268). Van deze bepalingen kan een stimulering worden verwacht van Nederlandse investeringsactiviteiten in de betreffende ontwikkelingslanden. Ook op het stuk van de verlening van kredietfaciliteiten bij leveranties, de toezegging van een non-discriminatoire belastingheffing ter zake van economische activiteiten, het voorzien in de mogelijkheid van consultatie ten verzoeken van een der partijen e.d. werden bevredigende regelingen getroffen.

Bij de formulering van de bepalingen op het gebied van investeringen van het bedrijfsleven kon in velerlei opzicht gebruik worden gemaakt van het onder auspiciën van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) opgestelde en op 12 oktober 1967 door de Raad dier Organisatie aangenomen model voor een Verdrag inzake de bescherming van de eigendom van buitenlanders. Met name gelukte het met betrekking tot de investeringsbescherming nationale behandeling c.q. meestbegunstiging te waarborgen. Voorts kon worden overeengekomen dat maatregelen van onvrijwillig bezitsverlies – waaronder niet alleen nationalisatie, onteigening e.d., maar ook een indirecte ontneming aan investeerders van de vrije beschikking over investeringen, goederen, rechten of belangen zijn te begrijpen – in beginsel slechts in het algemeen belang en met inachtneming van behoorlijke rechtsbeginselen kunnen worden genomen. De vaststelling van

een rechtvaardige schadeloosstelling dient naar objectieve maatstaven te geschieden.

Bij de onderhandelingen dienden ook – gelijk dit reeds het geval was bij de totstandbrenging in 1968 van de economische samenwerkingsovereenkomst met Indonesië (*Trb.* 1968, 88) – in aanmerking te worden genomen de hier te lande voor eventuele herverzekering tegen niet-commerciële risico's gestelde voorwaarden; deze zijn omschreven in artikel 7 van de op 26 juni 1969 in werking getreden Wet herverzekering investeringen (*Stb.* 1969, 268). Die voorwaarden houden onder meer in, dat met de regering van het land waar de investering plaatsvindt een bevredigende voorziening is getroffen met betrekking tot de regels welke ten aanzien van Nederlandse investeringen aldaar zullen gelden, en voorts dat er een regeling is getroffen voor de procedure in geval van geschil tussen de investeerder en het betrokken land, dan wel – indien geen bevredigende procedure-regeling te treffen is – het verhaal van uitkeringen wegens verliezen die op grond van de in de wet bedoelde herverzekeringen moeten worden vergeod.

Tijdens de in Soedan en Oost-Afrika gevoerde onderhandelingen bleek het mogelijk in de overeenkomsten met elk der betrokken landen een bevredigende arbitrageregeling te doen opnemen met betrekking tot eventuele geschillen tussen de overeenkomstsluitende staten over de onderscheidene overeenkomsten. Voorts slaagden de onderhandelaars erin voor de gevallen, dat de investeringen tegen niet-commerciële risico's zijn verzekerd, te voorzien in een verhaalsmogelijkheid als bedoeld in hogergenoemde wet door opneming in elk der vier overeenkomsten van een adequaat subrogatiebeding.

Daarenboven gelukte het een regeling van geschillen tussen de investeerder en het betrokken land op de voet van het Verdrag van Washington van 18 maart 1965 (laatstelijk *Trb.* 1970, 100) in de context van de overeenkomsten met Kenya en Oeganda te doen neerleggen. Dit bleek niet mogelijk met betrekking tot de overeenkomsten met Soedan en Tanzania. Soedan had namelijk ten tijde van de onderhandelingen over de overeenkomst het Verdrag van Washington weliswaar ondertekend maar niet bekrachtigd, zodat opneming van de onderwerpelijke geschillenregeling in de samenwerkingsovereenkomst op verzet stuitte. Aangezien de ratificatie tot op heden is uitgebleven, hebben ook latere verzoeken van Nederlandse zijde om te geraken tot de totstandkoming van een aanvullend Protocol houdende een regeling tot beslechting van bedoelde geschillen geen resultaat gehad. Tanzania is niet bij het Verdrag van Washington partij en lijkt een dergelijk partij worden ook niet te overwegen. In verband met de bereikte overeenstemming omtrent het opnemen van een adequaat subrogatiebeding achten de ondergetekenden het evenwel niet opportuun de totstandkoming van de onderhavige overeenkomsten afhankelijk te stellen van de opneming van een regeling tot beslechting van vorenbedoelde geschillen.

Bij gelegenheid van een goodwill-missie welke de toenmalige Minister van Economische Zaken in juni 1968 naar Soedan leidde, kan tot parafering van de economische en technische samenwerkingsovereenkomst met dat land worden overgegaan. De economische en technische samenwerkingsovereenkomst kon ten slotte op 22 augustus 1970 te Khartoem ondertekend worden (*Trb.* 1970, 168).

Het overleg met de Tanzaniaanse, de Kenyase en de Oegandese autoriteiten werd tijdens een tweede bezoek van de in de eerste alinea genoemde delegatie in december 1968 afgesloten.

Tijdens dat overleg bleken Oeganda en Kenya de opneming van slechts een beginselverklaring inzake technische samenwerking af te wijzen en de voorkeur te geven aan de eventuele totstandkoming van een uitgewerkte regeling van deze materie bij afzonderlijke overeenkomst. De totstandkoming van een economische samenwerkingsovereenkomst achten deze landen echter van primair belang.

Vorenbedoeld standpunt inzake de regeling van technische samenwerking kwam overeen met de in de loop der jaren ge-

¹⁾ Te weten de Overeenkomsten inzake economische en technische samenwerking, welke tussen het Koninkrijk der Nederlanden en onderscheidenlijk Ivoorkust, Senegal en Kameroen zijn gesloten (laatstelijk *Trb.* 1967, 190, *Trb.* 1967, 79 en *Trb.* 1966, 165) alsmede de Overeenkomst inzake economische samenwerking tussen het Koninkrijk der Nederlanden en Indonesië (*Trb.* 1968, 88).

groeide Nederlandse zienswijze, dat de regeling van economische en van technische samenwerking met ontwikkelingslanden afzonderlijk de voorkeur verdient. Het karakter van economische samenwerking en dat van technische samenwerking verschillen immers omdat een economische samenwerking naast ontwikkelingsmotieven in belangrijke mate economische motieven ten grondslag liggen maar technische samenwerking primair hulpverlening beoogt. Een en ander heeft ertoe geleid, dat de overeenkomsten met Oeganda en met Kenya beperkt zijn tot economische samenwerking.

Evenwel werd aan de wens van de autoriteiten te Dar es Salaam tegemoet gekomen om een overeenkomst te sluiten die zowel de economische als de technische samenwerking regelt; daarin wordt verwezen naar het op 27 april 1965 te 's-Gravenhage ondertekende technische samenwerkingsakkoord (laatstelijk *Trb.* 1969, 38). Eerst geruime tijd na hun parafening konden de drie resterende overeenkomsten ondertekend worden: die met Tanzania (*Trb.* 1970, 77) op 14 april 1970 te Dar es Salaam, die met Oeganda (*Trb.* 1970, 87) op 24 april 1970 te Entebbe en die met Kenya (*Trb.* 1970, 166) op 11 september 1970 te Nairobi.

De regeringen van Suriname en van de Nederlandse Antillen hebben de wens te kennen gegeven, dat de vier overeenkomsten voor hun respectieve landen gelden.

B. Inhoud der overeenkomsten

De bepalingen van de vier overeenkomsten stemmen in velelei opzicht met elkaar overeen. Incidentele verschillen vinden hun oorsprong in de noodzaak tot aanpassing aan bijzondere omstandigheden. Met betrekking tot de voornaamste onderdelen van de overeenkomsten mogen de ondergetekenden het volgende opmerken.

Beginsel van samenwerking

De artikelen I omschrijven in algemene zin het beginsel van wederzijdse samenwerking. De overeenkomsten met Kenya en Oeganda hebben slechts betrekking op economische samenwerking. Die met Soedan en Tanzania voorzien mede in samenwerking op technisch terrein, welke in bijzondere overeenkomsten of administratieve akkoorden, respectievelijk in het kader van de reeds genoemde, op 27 april 1965 te 's-Gravenhage ondertekende overeenkomst zal geschieden en worden voortgezet.

Ingevolge het bepaalde in de artikelen III zullen de handelsbetrekkingen tussen de respectieve staten, zowel in de overheidssector als in de particuliere sfeer, worden bevorderd.

Kredietfaciliteiten/Transferwaarborgen

Op grond van het bepaalde in de artikelen II neemt elk der respectieve regeringen de verplichting op zich om, binnen de grenzen harer wettelijke mogelijkheden, het verlenen van kredietfaciliteiten door haar onderdanen in verband met de levering van kapitaalgoederen en de uitvoering van openbare werken in de sector van de staatsbedrijven of in de particuliere sfeer toe te staan.

Het voorzien – als logische aanvulling op vorenvermelde clause – in de verplichting van de regering van het andere land om de overmaking van opeisbare, aan crediteuren van de wederpartij verschuldigde bedragen in het kader van haar wetgeving te waarborgen, kon in elk der Overeenkomsten worden verwezenlijkt, nl. met Soedan (artikel II, lid 2), Tanzania (artikel VIII), Kenya (artikel II, lid 2) en Oeganda (artikel VIII, lid 1, sub (e)).

Luchtvaart

Gelet op de recente totstandkoming van luchtvervoersovereenkomsten met onderscheidenlijk Oeganda, Kenya en Tanzania (*Trb.* 1969, 158, 159 en 160) werden in de onderhavige samenwerkingsovereenkomsten met die landen geen bepa-

lingen nopens de luchtvaart opgenomen. De samenwerkingsovereenkomst met Soedan bevat echter in haar artikel IV een verwijzing naar het vigerende, d.i. het op 12 februari 1956 te Khartoem ondertekende, luchtvaartakkoord (laatstelijk *Trb.* 1956, 97).

Scheepvaart

In artikel V van de Overeenkomst met Soedan is het beginsel van een liberaal en niet-discriminatoir scheepvaartbeleid tot uitdrukking gebracht. In deze context is de gebruikelijke uitzondering wat betreft de visserij en wat betreft de kustvaart in Soedan en in Suriname en de Nederlandse Antillen opgenomen. Wat betreft de havenformaliteiten is in nationale behandeling voorzien.

Tanzania bleek niet bereid een dergelijk beginsel vast te leggen. Oeganda grenst niet aan de zee. In de Overeenkomst met Kenya is een summierse bepaling op dit gebied opgenomen (artikel IV).

Belastingen

Op fiscaal gebied is in de Overeenkomsten met Soedan (artikel VI) en met Tanzania (artikel IV) gestipuleerd dat de Regering van het ene land onderdanen van het andere land, die economische activiteiten verrichten, dezelfde, c.q. geen minder gunstige behandeling, zal toekennen als eigen onderdanen. In de Overeenkomst met Oeganda is te dezen een bepaling opgenomen betreffende behandeling op de voet van de meestbegunstigde natie (artikel VII juncto paragraaf 2 van het protocol). Kenya bleek niet bereid op belastinggebied een verplichting, zoals in een der voren genoemde overeenkomsten opgenomen, aan te gaan. Derhalve is in de overeenkomst met dit land (artikel V) slechts de toezegging opgenomen, dat Partijen ernaar zullen streven aan de onderdanen van de andere Partij een gelijke behandeling als die van onderdanen van derde landen toe te staan.

Industriële eigendom

Ingevolge artikel VII van de Overeenkomst met Soedan, artikel V van die met Tanzania en artikel IV van die met Oeganda wordt ook op het gebied van de bescherming van de industriële eigendom, onverminderd het bepaalde in de multilaterale regelingen ter zake, in behandeling van de onderdanen van het andere land voorzien, welke tenminste gelijkwaardig is aan die van de eigen onderdanen. Het begrip „industriële eigendom” omvat, blijkens de tekst van de Overeenkomst met Soedan, octrooien op uitvindingen, fabrieks- en handelsmerken, handelsnamen, tekeningen of modellen van nijverheid en de bestrijding van oneerlijke mededinging. Kenya is – naar het oordeel van de ondergetekenden terecht – van mening dat een dergelijk artikel overbodig is, aangezien het de bepalingen van de desbetreffende verdragen, waarbij beide landen partij zijn, voldoende acht.

Investerings

Ter toelichting op de bepalingen nopens investeringen (artikelen IX t/m XIII van de Overeenkomst met Soedan; artikelen VII t/m XI van de Overeenkomst met Tanzania; artikelen VII t/m XII van die met Kenya; artikel V en artikelen VIII t/m XII van de Overeenkomst met Oeganda en paragraaf 1 van het bij die overeenkomst behorende protocol betrekking hebbend op de artikelen VI en VII van die overeenkomst) mogen de ondergetekenden verwijzen naar het hierboven gestelde onder A. *Algemeen.*

Definities

De in de definitiebepalingen (artikel XV van de Overeenkomst met Soedan, artikel XIII van die met Tanzania, artikel XIV van die met Kenya en artikel XIV van die met Oeganda) voorziene mogelijkheid om bij contract in dier voege uitbrei-

ding te geven aan het begrip „rechtspersoon”, dat daaronder ook dochtermaatschappijen kunnen worden begrepen, is geïnspireerd op het bepaalde in artikel 25, tweede lid, letter *b*, van het reeds eerder genoemde Verdrag van Washington.

In de Overeenkomst met Soedan is voorts, ten verzoeken van de autoriteiten van dat land, een, zij het niet-limitatieve, omschrijving gegeven van het begrip „investering”.

Consultatie

Ingevolge artikel XIV van de Overeenkomst met Soedan, artikel XII van die met Tanzania en artikel XIII van die met Oeganda is een Gemengde Commissie ingesteld, welke op verzoek van een der Overeenkomstsluitende Partijen bijeenkomt en welke is belast met het volgen van de economische betrekkingen tussen de betrokken landen in bilateraal en multilateraal verband. De commissie is bevoegd aanbevelingen aan de respectieve regeringen te doen.

Artikel XIII van de Overeenkomst met Kenya voorziet eveneens in een verplichte consultatieprocedure.

Overige bepalingen

De overige bepalingen behoeven naar het oordeel van de ondergetekenden geen nadere toelichting. Slechts zij vermeld dat de looptijd van alle vier Overeenkomsten is bepaald op vijf jaren, met de mogelijkheid van stilzwijgende verlenging.

C. Slotopmerkingen

De ondergetekenden spreken de verwachting uit dat de totstandkoming van de onderhavige samenwerkingsovereenkomsten het doen van investeringen in de betrokken Oostafrikaanse Staten zal bevorderen en ook anderszins zal bijdragen tot de ontwikkeling der economische betrekkingen met de onderhavige landen.

De Staatssecretaris van Economische Zaken,

L. J. M. VAN SON.

*De Minister zonder Portefeuille,
belast met de aangelegenheden betreffende
de hulp aan ontwikkelingslanden,*

UDINK.

De Minister van Buitenlandse Zaken,

J. LUNS.

De Minister van Financiën,

H. J. WITTEVEEN.